

Posudek vedoucího magisterské práce

**Michaela Nikolajevová:
Spony s cibulovitými knoflíky („Zwiebelknopffibeln“) ve střední Evropě**

Katedra archeologie FF, Univerzita Hradec Králové 2019
197 stran, z toho 84 stran textu, 28 str. tabelárního katalogu,
64 stran obrazových příloh, 17 obr., 14 map

Michaela Nikolajevová si za téma své magisterské práce vybrala nálezy římských spon s cibulovitými knoflíky, a to na poměrně rozsáhlém území s ohledem na velký počet nálezů. Navázala na téma své bakalářské práce, kde se věnovala rovněž sponám s cibulovitými knoflíky, ale jen na území Čech a Moravy (Nikolajevová 2015). Ve střeoevropském prostoru se zabývá nejen nálezy na území barbarika, ale rovněž nálezy z římských provincií. Římské území muselo být pochopitelně dotčeno jen částečně, neboť skutečných nálezů je ze sledované části římského území mnohonásobně více. Autorka pochopitelně nemohla v rámci své diplomové práce shromáždit všechny publikované nálezy ze všech římských vojenských i civilních lokalit. Přesto soubor 1343 spon, který zpracovala, je vysoký. Nutno také poznamenat, že nálezy na území barbarika a na území římských provincií představují dva okruhy problémů.

V úvodních kapitolách se zabývá terminologií, typologií, ikonografií, funkcí a významem těchto specifických vojenských spon pozdní antiky (s. 8–31).

Těžiště práce spočívá v sedmé kapitole „Analýza nálezů spon ve střední Evropě“ (s. 32–62). Zde si stanovila několik hypotéz, které chce testovat: 1. původ spony s cibulovitými knoflíky (SCK) v podunajských provinciích; 2. SCK jako mužská součást oděvu; 3. SCK jako vojenská hodnota; 4. zvětšování délky spon v rámci chronologického vývoje; 5. vývoj spony typu Pröttel 5 z varianty Pröttel 2C; 6. výroba spony typ Pröttel 5 a 6 hlavně z drahých kovů. Tyto hypotézy však už byly v literatuře vícekrát potvrzeny, resp. tyto údaje jsou všeobecně známé.

Autorka se věnuje geografickému výskytu, k čemuž vytvořila několik map (č. 2–14) podle jednotlivých typů. To je třeba považovat za důležitý přínos práce. Bohužel jde o tzv. slepé mapy (chybí tam lokality). V práci nejsou ani dílčí soupisy podle jednotlivých typů.

Škoda, že u sídlištního kontextu důsledně nerozlišuje civilní nebo vojenskou složku, to se týká i nálezů z římských lokalit na limitu, ale také na Slovensku, kde nerozlišuje vojenské a civilní objekty. Např. Cífer-Pác není vojenské sídliště, ale germánský dvorec. To samé platí pro Stupavu. U Trenčína není doložen nálezový kontext z vojenské lokality. U starých nálezů z Carnunta (Kovrig 1937) jsou některé artefakty rozlišeny a byly zjištěny z vojenského tábora, resp. táborů. Nálezy z Carnunta, publikované v periodiku Carnuntum-Jahrbuch (Boulasikis – Eitler – Seidel – Stökl 2012), pocházejí z vojenského amfiteatru atd.

Ve své práci se dále zabývá polohou spony u zemřelého v pozdně provinciálních hrobech, výskytem spon s přezkami (chybí citace typologie přezek, nestačí uvést typ A). Chronologii opírá o spoluvýskyt mincí, což dokumentuje na příkladech vybraných hrobových celků. Pro typ Pröttel 6 nemohou již být uváděny v hrobech mince, jelikož se v 1. pol. 5. stol. běžně v hrobech nevyskytovaly, resp. nebyly běžnou součástí hrobové výbavy jako v předchozích dobách.

Podrobně se autorka věnuje morfometrii spon často na úkor důležitějším aspektům, jakými jsou srovnávací analýzy a práce s nálezovými soubory (hroby).

Poměrně málo cituje literaturu v textu. V případě, že sděluje některé závažné informace, které převzala, nestačí odkazy na rukopisné kvalifikační práce, např. že v blízkosti velkých vojenských pevností se nacházelo civilní osídlení (s. 40) nebo, že veteráni získávali půdu (s. 41) – citováno podle magisterské práce (Salášková 2012). Musí jít do příslušné vědecké literatury.

Sympatické je, že autorka k popisné části katalogu přidala kvíce než k polovině artefaktů jejich obrázky, jsou však bez měřítek, pouze pro orientaci. Myslím, že mohla provést výběr.

Kapitola „8. Vyhodnocení“ (s. 63–65) pouze rekapituluje to, o čem autorka psala v předchozí sedmé kapitole.

Příklady nesrovnalostí:

s. 34: „z tohoto výsledku vyplívá“

s. 39: „Z grafu č. 5 vyplívá“

s. 40: „Z grafu č. 6 opět vyplívá“

s. 40: „z jakých objektů jsou nálezy známi“

s. 80: nikoli V. Tivadar, ale Tivadar (jméno) Vida (příjmení)

Závěr:

Škoda, že práce není zcela dotažena do konce. Chybí dílčí soupisy jednotlivých typů, jejich typo-chronologické vyhodnocení a interpretace rozšíření. Jinými slovy, analýza nebyla dokončena. Oceňuji autorčin přístup ke katalogu, je relativně rozsáhlý. Autorka čerpala z různých i dílčích prací, naopak některá významná pohřebiště a římské tábory opomněla.

Magisterskou práci Michaely Nikolajevové hodnotím známkou: D.

Doc. PhDr. Eduard Droberjar, Dr.
Katedra archeologie FF UHK

V Hradci Králové, 21. 1. 2019